78e JAARGANG DONDERDAG 22 JUNI 2000 Nr. 38

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Niet vereenzelvigen

(1)

Onlangs ontving de redactie van *De Saambinder* een 110 bladzijden groot *Appèl - Bezwaarschrift* van de hand van de heer E. de Jong uit Lemmer. De schrijver verzocht de redactie, zijn geschrift in ons kerkelijk blad te recenseren of aan te kondigen. Kort gezegd bevat de brochure een verzoek aan de 'Generale Synodes' van de Gereformeerde Gemeenten om over te gaan tot eerherstel en rehabilitatie van de in 1950 door de Generale Synode afgezette ds. R. Kok. We zullen de vraag of het kerkrechtelijk gezien mogelijk is zich op zulk een wijze rechtstreeks tot onze Generale Synode te richten met een bezwaarschrift, maar laten rusten. Dat zal de Synode te zijner tijd zelf wel bepalen. Ook de hele gang van zaken op de Synode van 1950 rond de schorsing van ds. Kok laat ik hier rusten. In een vraaggesprek met het *Reformatorisch Dagblad* van 25 mei j.l. heb ik mijn persoonlijke mening over een en ander gegeven. Wel lijkt de záák waarom het ging, de moeite waard nog eens onder de aandacht van onze lezers te worden gebracht. Daarbij laten we de persoon van ds. R. Kok geheel rusten. De kwestie is of het aanbod van de genade vereenzelvigd mag worden met de beloften van het verbond der genade. In de titel boven dit en de volgende artikelen hebben we ons standpunt voor de lezer al duidelijk gemaakt. Reeds in 1986, nu ruim veertien jaar geleden, schreven we in *De Saambinder* een aantal artikelen over dit onderwerp onder de titel: 'Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds'. Omdat dit inmiddels al geruime tijd geleden is, willen we in een vijftal artikelen nog eens herhalen wat toen werd geschreven. Het geschrevene zal vergeleken met veertien jaar geleden hier een daar wat worden ingekort en op sommige punten wat worden uitgebreid, maar komt in de hoofdzaken op hetzelfde neer.

Een korte terugblik

De vragen waarover wij ons nu willen buigen zijn niet nieuw. Ten bewijze hiervan noemen wij drie gebeurtenissen uit het verleden. Bijna anderhalve eeuw geleden, in het jaar 1863, vergaderde in Amsterdam de Synode van de 'Gereformeerde Kerk in Nederland'. We moeten dit kerkgenootschap niet verwarren met de Gereformeerde Kerken uit onze tijd, want die bestonden destijds nog niet. Nee, daar in Amsterdam vergaderden de zogenaamde 'Kruisgemeenten', de Gereformeerde Gemeenten onder het kruis. Men had die naam gekozen vanwege de vervolging, die men van de kant van de overheid te wachten had, omdat men zich beschouwde als de voortzetting van de oude kerk der hervorming in Nederland en omdat men weigerde van de naam Gereformeerd afstand te doen.

Welnu: tijdens de synodevergadering van donderdag 22 oktober 1863 vielen twee belangrijke besluiten. In de eerste plaats besloot de synode voortaan niet meer de toevoeging 'onder het kruis' te vermelden bij de naam van haar kerkgenootschap. Men wilde voortaan slechts 'Gereformeerde Kerk in Nederland' heten. In de tweede plaats besloot de vergadering, 'dat de geschiedenis onzer gemeentelijke wording, en van ons voortdurend bestaan door den druk aan het belangstellend publiek zal worden blootgelegd, opdat onze tegenwoordige toestand, strekking, doel en middelen des te gemakkelijker zullen worden gekend.' Het is wel duidelijk wat de synode wilde, namelijk dat er een boekje zou worden geschreven waarin het kerkelijk standpunt van de Kruisgemeenten uiteengezet zou worden.

Dat boekje is verschenen. Zes jaar later, in 1869, verscheen van de hand van de bekende Zutphense 'kruisdominee' N.J. Engelberts een werkje, getiteld: *De Gereformeerde Kerk in Nederland, haar recht verdedigd en haar standpunt uiteengezet.* In dit boekje behandelt ds. Engelberts onder meer de vraag hoe de Kruisgemeenten aankeken tegen de Hervormde Kerk, die door hem 'het reglementaire genootschap' werd genoemd. Voor ons is echter vooral dat deel van zijn boek interessant, waarin hij de mening van de Kruisgemeenten weergeeft over de 'Christelijk Afgescheidenen'. We willen graag bij onze lezers bekend veronderstellen, dat er na de Afscheiding van 1834 al spoedig een scheuring ontstond onder de afgescheidenen: enerzijds ontstond de groep van de 'Christelijk Afgescheidenen', anderzijds die van de 'Gereformeerde Kerk onder het kruis'.

Ds. Engelberts noemt nu *vier bezwaren,* die onder de Kruisgemeenten leefden ten aanzien van de 'Christelijk Afgescheidenen'. Men had bezwaar tegen de *vrijheid,* die door de afgescheidenen bij de overheid was aangevraagd om aan de moeite van de vervolging te ontkomen; bezwaar had men tegen het feit, dat de afgescheidenen aanvankelijk de naam *Gereformeerd* hadden prijsgegeven; in de derde plaats verweet men de afgescheidenen dat dezen in 1837 een nieuwe *kerkorde* hadden ingevoerd met verwerping van de D.K.O. - al was men daar later van teruggekomen. Tenslotte - en daar gaat het ons nu om - brengt ds. Engelberts zijn bezwaren

tegen de *leer* van de 'Christelijk Afgescheidenen' onder woorden. Een van zijn bezwaren luidt dat men binnen de kring van de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk de *'welmenende aanbieding der genade aan alle mensen'* leert. Daaronder verstaat men dan de 'welmenende aanbieding van de genade Gods in Christus aan allen die onder het Evangelie leven, ten einde zij allen, alleen op grond van die aanbieding, die aan hen als zondaars geschiedt, dat heil door een levendig geloof zouden aannemen en in bezit erlangen' (blz. 90). Ds. Engelberts verzet zich heftig tegen deze leer en acht haar niet in overeenstemming met Gods Woord en niet gereformeerd.

Later hopen wij op deze kwestie nog wel terug te komen; wij willen haar hier alleen noemen. We willen eerst nog een andere gebeurtenis uit het verleden noemen waaruit blijken mag dat de vragen waarover wij ons nu buigen niet nieuw zijn. Bijna twintig jaar voordat ds. Engelberts zijn boekje schreef, deed zich in de Kruisgemeente van Rotterdam een conflict voor, dat ook te maken had met het onderwerp waarom het ons nu gaat. De plaatselijke predikant, ds. Cornelis van den Oever, werd er in 1851 door enkele leden van zijn gemeente van beschuldigd, *niet aan alle mensen hoofd voor hoofd de Christus welmenend aan te bieden* (zie bijvoorbeeld het boek van dr. F.L. Bos, *Kruisdominees*, blz. 104). Ds. Van den Oever beschuldigde zijn aanklagers van remonstrantisme. Eén van de bezwaarden gaf nu een boekje uit, getiteld: *Het evangelie niet in strijd met de leer der verkiezing, of iets over het welmenend aanbod der genade*. De afloop van deze zaak hield in dat de bezwaarden in 1852 met de ban van de gemeente werden afgesneden. Opmerkelijk is daarbij overigens, dat de 'Algemene Vergadering' van de Kruisgemeenten in 1852 te Zwartsluis uitsprak dat de bezwaarden *niet* gecensureerd zijn om hun gevoelen, maar omdat zij hun leraar ervan hadden beschuldigd, antigereformeerd te preken en hem niet erkenden als gezant van Christus en dit overal verbreidden, teneinde de eenvoudigen af te trekken en de gemeente te verwoesten door twist en verdeeldheid (vgl. de Notulen, art. 21).

Als derde bewijs voor onze mening, dat de problemen waar over wij schrijven niet nieuw zijn, diene het volgende: ongeveer een eeuw na de zojuist vermelde gebeurtenissen sprak de Generale Synode van onze Gereformeerde Gemeenten in 1950 uit, dat zij de opvatting verwierp, geuit in een door ds. R. Kok te Veenendaal geschreven brochure, dat *de beloften gelijk staan met de aanbieding van het Evangelie* (vlg. de Handelingen, art. 7). Hiermee noemden wij zo maar drie gebeurtenissen en uitspraken uit de historie van de Gereformeerde Gemeenten in de negentiende en in de twintigste eeuw. Deze voorvallen tonen aan, dat 'onder ons' in de loop van vele jaren veel gesproken, getwist en gebotst is over de vragen rond de beloften van het genadeverbond en de aanbieding van de zaligheid. Maar niet alleen onder ons! Dr. E. Smilde schreef in 1946 zijn boek *Een eeuw van strijd over verbond en doop*, waarin hij vooral de strijd belichtte die is gevoerd binnen de Gereformeerde Kerken, die voortgekomen waren uit de Doleantie van 1886 en die in 1892 samensmolten met de inmiddels verenigde Afgescheidenen en Kruisgemeenten.

En nog altijd is de verwarring groot. Wij noemen slechts enkele vragen. Moeten Gods beloften aan allen worden gepredikt? Zijn die beloften hetzelfde als het aanbod van genade? Wat gebeurt er als er een kind wordt gedoopt? Wat wil het woord 'welmenend' zeggen? Wat is pleiten op een belofte; wie mogen dat doen? Wat betekent het 'onvoorwaardelijk' of 'voorwaardelijk' aanbod van genade? Enzovoorts, enzovoorts. Graag wil ik benadrukken, dat het beslist niet de bedoeling van deze artikelen is, oud strijdvuur op te doen laaien of oude wonden open te rijten. Het is de bedoeling, enige duidelijkheid te verschaffen. Want één ding staat vast: er behoeft over deze zaken geen onduidelijkheid te bestaan! Mits wij ons houden aan Gods Woord, aan de belijdenisgeschriften en aan de uitspraken van onze meerdere vergaderingen.

(Wordt vervolgd)

Capelle aan den IJssel,

ds. A. Moerkerken.